

Intressepolitiskt program

för Synskadades Riksförbund
antaget av kongressen 2024

Innehållsförteckning

Inledning	4
Utbildning.....	6
Förskola, grundskola, gymnasium och KOMVUX	6
Synskadades Riksförbund anser	8
Högre utbildning	9
Synskadades Riksförbund anser	10
Arbetsmarknad och försörjning	11
Synskadades Riksförbund anser	12
Habilitering, rehabilitering och hjälpmedel.....	13
Synskadades Riksförbund anser	14
Syn- och hörselinstruktörer.....	15
Synskadades Riksförbund anser	15
Digital inkludering.....	17
Synskadades Riksförbund anser	18
Möjligheter och risker med AI	19
Synskadades Riksförbund anser	19
Ledsagning och personligt stöd	21
Hemtjänst	22
Synskadades Riksförbund anser	23
Konsumentfrågor	24
Synskadades Riksförbund anser	24
Krisberedskap	25
Fri rörlighet.....	26
Tillgänglig fysisk miljö	26
Synskadades Riksförbund anser	26
Tillgänglig kollektivtrafik	27
Synskadades Riksförbund anser	27
Färdtjänst	28
Synskadades Riksförbund anser	29

Ledarhundar.....	31
Vård.....	33
Synskadades Riksförbund anser	33
Demokratiska och medborgerliga rättigheter.....	35
Val och valhemlighet.....	35
Synskadades Riksförbund anser	35
Deltagande i det politiska och offentliga livet	35
Fritid.....	37
Hjälp och stöd när det behövs.....	37
Synskadades Riksförbund anser	37
Hälsa och motion	37
Synskadades riksförbund anser	38
Fysisk miljö.....	38
Fritidsutrustning	39
Synskadades Riksförbund anser	39
Kultur för alla.....	39
Tillgång till litteratur och information.....	41
SRF i Norden, Europa och världen.....	43
Nordiskt samarbete	43
Synskadades Riksförbund anser	43
EU-frågor	43
Synskadades Riksförbund anser	43
Världen.....	44
Synskadades Riksförbund anser	44
Bilaga 1. Strategi för jämställdhet.....	45
Tillsammans för ett starkt och klokt jämställdhetsarbete i SRF	45
Bilaga 2. Rapport om likabehandling	48

Inledning

Utifrån tanken om alla människors lika värde arbetar Synskadades Riksförbund, SRF, för synskadades rätt till delaktighet och jämlikhet i samhället. I detta intressepolitiska program redovisar vi våra ställningstaganden inom ett antal områden. Vi ska ha rätt till utbildning och egen försörjning, till fritidsaktiviteter och kulturupplevelser och till fri rörlighet. Vi ska ha rätt att utöva våra demokratiska rättigheter genom att kunna rösta i allmänna val på likvärdiga villkor och att kunna ha förtroendeuppdrag i politiska församlingar.

Men samtidigt har också synskadade skyldighet att bidra som andra i samhället efter var och ens egen förmåga. För att detta ska kunna vara möjligt krävs dock en god habilitering och rehabilitering. Det är någonting som är långt ifrån självklart i tider av besparingar inom stora delar av samhället.

I grunden handlar dessa rättigheter och skyldigheter om att individen ska kunna ta ansvar för sitt eget liv. Vi lever idag i ett samhälle där individens egenansvar och egen förmåga blir allt viktigare. Brist på denna förmåga leder till utanförskap på flertalet samhällsområden. Detta perspektiv måste även lyftas inom vår egen organisation.

Den snabba utvecklingen inom artificiell intelligens, AI, kan både skapa inkludering och exkludering. Det försämrade säkerhetsläget ställer oss också inför nya utmaningar, bland annat beträffande krisberedskap. Synskadades Riksförbund arbetar för att påverka samhället på alla nivåer där beslut tas som rör oss i någon utsträckning.

Med stöd av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning hävdar vi alltid vår rätt att vara involverade i beslutsprocesser som rör synskadade.

Vi anser att konventionen ska införas i svensk lag. Mot bakgrund av ovanstående innehåller detta programförslag som ibland är mer övergripande och ibland på en mer detaljerad nivå. Somliga problem krävs det mer strukturella förändringar för att komma till rätta med, medan annat skulle kunna lösas enkelt om rätt kunskaper och den politiska viljan fanns. Vi konstaterar också att det som skulle lösa

problem för synskadade nästan aldrig skulle bli till problem för någon annan grupp, utan oftast underlätta för många fler.

Detta intressepolitiska program är till för att vi ska driva gemensamma frågor. Våra argument ska vara samma oavsett vem vi talar med. Om hela Synskadades Riksförbund har ett gemensamt budskap blir vi tydliga och har större chans att påverka beslutsfattare i hela landet. När vi lyckas med vårt påverkansarbete blir livet lite lättare att leva för synskadade i hela Sverige.

Utbildning

En bra skolgång och goda möjligheter till högre utbildning är en förutsättning för att kunna få ett arbete och för att kunna leva ett aktivt och självständigt liv. Många lärare inom dagens skola och inom högre utbildning behöver verktyg för hur de ska inkludera och tillgängliggöra sin undervisning för elever och studenter som är synskadade.

Förskola, grundskola, gymnasium och KOMVUX

Många synskadade elever upplever att de inte får rätt hjälp och stöd under sin skolgång. Synskadade elever stöter ofta på problem och hinder i skolan som inte andra elever gör. Sådana hinder uppstår exempelvis på grund av okunskaper bland pedagoger i förskolan och hos lärare, bristande kvalitet i specialpedagogiken på lärarutbildningarna som gör att lärarna inte kan undervisa eleverna på ett bra sätt, otillgängligt material, problematik kring hjälpmedel och stöd samt låga förväntningar som allt för ofta ställs på synskadade elever. Andra utmaningar är litteratur som kommer för sent och otillgängliga digitala lärplattformar.

Lärare och resurspersoner (elevassistenter) får sällan den tid till förberedelser som krävs för en god undervisning för synskadade elever. Kompetensen är högst varierande.

Möjlighet att bekanta sig med punktskriften saknas ofta i förskoleklasser. Grundskolelärarnas kunskaper i att lära ut punktskrift är ofta bristande. Eleverna tycks använda tal i allt större utsträckning i stället för punktskrift och inte som ett komplement till punktskriften. Punktskriften är ytterst viktig för att kunna stava, skriva, lära sig matematik och för att få ett arbete.

Extraundervisning i ämnen där eleven kommer efter eller träning i att använda hjälpmedel, träning i att orientera sig och att förflytta sig med mera, kan göra att eleven går miste om viktig undervisning. Samtidigt är sådan träning ytterst viktig för att kunna klara undervisningen och bli en självständig individ.

I 10 kap. 21 § (grundskolan) och 15 kap. 26 § (gymnasieskolan) skollagen (2010:800) finns undantagsbestämmelsen eller den så kallade

pysparagrafen. Det gör det möjligt för lärare att vid betygssättningen bortse från enstaka delar av betygskriterierna om en elev har uppnått kriterierna för godkänd i stora delar av ämnet.

Det finns också sociala utmaningar. Många elever har inga kompisar i förskolan och skolan. De har endast kontakt med lärare och resurspersoner. Det kan finnas begränsningar som gör att elever inte kan åka till fritidsaktiviteter med sin skolskjuts utan måste åka hem eller att en extra avgift utgår för skolskjutsen.

En annan utmaning är att skolor kan välja att inte ta emot en synskadad elev med hänvisning till skrivningen i skollagen om organisatoriska och ekonomiska svårigheter.

Kompetensbristen bland skolornas medarbetare är ofta stor. Det kan vara svårt att få delta i kurser som Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) anordnar.

SPSM ordnar för närvarande kurser för punktskriftsläsande elever. Utöver att få kunskaper om punktskrift ges eleverna möjlighet att träffas och utbyta erfarenheter sinsemellan. Det är dock inte ett regeringsuppdrag. Därför finns inga speciella anslag för att anordna dessa kurser.

Synskadade föräldrar till seende barn har ingen rätt att få läromedel på tillgängligt media för att kunna hjälpa sina barn med läxläsning. Det kan gå att få litteratur som redan finns i tillgänglig form.

SPSM finansierar en preparandkurs för synskadade på en folkhögskola för elever som gått ut grundskolan. Syftet är att det ska vara ett tillfälle att komplettera betyg och att samtidigt träna på vardagliga sysslor som till exempel krävs för att kunna flytta till ett eget hem.

Vidare saknas funktionshinderperspektiv i den vanliga undervisningen. Funktionsnedsättning är en av diskrimineringsgrunderna, enligt diskrimineringslagen (2008:567). Detta glöms ofta bort i undervisningen och återspeglas inte i läroplanerna.

Synskadades Riksförbund anser

- Att synskadade elever och vårdnadshavare ska få vara delaktiga i rekryteringen av elevens resursperson och ha inflytande över urvalsprocessen.
- Att elevens resursperson alltid ska ha relevant kompetens för sin roll.
- Att användningen av den så kallade pysparagrafen ska ske med försiktighet, och inte ersätta bristande kompetens hos lärare som gör att eleven inte får rätt stöd för att lära sig väsentliga kunskaper.
- Att stöd till synskadade elever ges vid behov. Det får inte begränsas av att eleven uppnått målen för godkänt betyg.
- Att extraundervisning i skolan inte ska ske på bekostnad av att eleven behöver avstå annan undervisning och på så sätt få sämre kunskaper än seende elever.
- Att lärare som undervisar synskadade elever ska kunna få förkortad undervisningstid för att kunna förbereda lektioner och ges möjlighet till kompetensutveckling.
- Att elevens hela arbetslag ska delta i SPSM:s kurser för lärare till synskadade elever.
- Att inga skolor ska ha rätt att vägra anta en elev för att eleven har en synskada.
- Att tillgången till skolskjuts för synskadade ska vara likvärdig och kostnadsfri.
- Att skolskjuts även ska gå att få för resor till aktiviteter som är förlagda på en annan adress än skolans.
- Att digitala lärplattformar, inklusive läromedelsplattformar, ska vara tillgängliga för både synskadade elever och synskadade vårdnadshavare samt för skolpersonal.
- Att lektionerna i så väl grundskolan som i gymnasieskolan, så långt det är möjligt, ska vara förlagda i samma lokaler för att underlätta för synskadade elever att förflytta sig på egen hand, så kallat hemklassrum.
- Att skolornas lokaler ska ha tillgänglig skyltning i form av text med storstil, enkelt typsnitt, med god kontrast mellan text och bakgrund samt punktskrift och taktil text.
- Att skolorna vid behov ska kunna framställa taktila kartor över lokaler och omgivning som eleverna ska kunna ta med sig.
- Att rätt till undervisning i punktskrift för den som behöver det skrivs in i skollagen.
- Att funktionshinderskunskap ska ingå i alla lärarutbildningar.

- Att vårdnadshavare som är synskadade och har seende barn ska ha rätt att få relevanta läromedel, såsom litteratur och läromedelsplattformar, på tillgängligt media.
- Att SPSM ska få i uppdrag av regeringen att anordna kurser för punktskriftsläsande elever i grundskolan där eleverna ges möjlighet att mötas fysiskt.
- Att det behövs insatser för att öka samarbetet mellan myndigheter för att underlätta tillgången till hjälpmedel och läromaterial i skolan.
- Att SPSM ska få i uppdrag att ansvara för samordning och uppföljning av insatser för synskadade elever i skolan mellan stat, kommuner och regioner där eleven ska stå i centrum.
- Att preparandkursen för synskadade behöver utvecklas och anpassas efter den enskildes behov samt möjlig att gå för elever som både gått ut grundskolan och gymnasiet.
- Att funktionsnedsättning ska anses vara ett perspektiv vid sidan om andra diskrimineringsgrupper som lyfts inom ramen för Skolverkets läroplan.

Högre utbildning

Utbildningsnivån är lägre bland synskadade än i befolkningen i stort. Det visar bland annat Statistikmyndighetens levnadsförhållandeundersökning från 2022.

Förberedande kurser för högskolestudier på cirka en vecka fanns tidigare, men har avskaffats. Högskoleprovet är ett viktigt verktyg för att bli antagen till högre utbildning. För alla passar det inte att ta del av provet i inläst form eller i punktskrift, som är de alternativ som erbjuds. En stor utmaning är att få tillgång till litteratur samtidigt som andra studenter. Litteraturen överförs av Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). Det görs först efter att en student har antagits till en kurs eller har fått förhandsbesked om antagning. Överföringen tar ofta flera månader. Ibland får studenter inte förhandsbesked. Litteraturlistorna framställs ofta sent. Det är även svårt att få tillgång till kompendier, promemior, artiklar och kapitelutdrag som tillhandahålls av lärosätet.

Huruvida det går att få stöd för att anteckna sådant som endast visas visuellt under föreläsningar varierar.

En förutsättning för att kunna studera och ha ett socialt liv under studietiden är ett tryggt och tillgängligt boende och tillgängliga studielokaler.

Synskadades Riksförbund anser

- Att ett lärosäte eller en annan lämplig aktör ska få i uppdrag av regeringen att anordna förberedande kurser för högre studier riktade till synskadade.
- Att synskadade studenter ska kunna genomföra högskoleprovet via en digital plattform som erbjuder likvärdiga förutsättningar med andra.
- Att synskadade ska kunna få ett förhandsbesked om antagning till en kurs eller ett program vid högre utbildning så att kurslitteratur och anpassningar kan ordnas i tid.
- Att litteraturlistor ska vara fastställda minst tio veckor före en kursstat.
- Att kompendier, promemorior, artiklar och kapitelutdrag ska specificeras i kursplaner och vara tillgängliga för synskadade studenter.
- Att digitala verktyg som används i undervisningen alltid ska vara tillgängliga enligt gällande lagstiftning.
- Att det alltid ska gå att få förlängd examenstid i samband med tentamen för den som är synskadad.
- Att alternativa tentamenssätt ska kunna erbjudas vid behov.
- Att alla lärosäten ska erbjuda anteckningsstöd vid föreläsningar för den som är i behov av det.
- Att synskadade studenter ska kunna medverka vid utbytesstudier på lika villkor med andra.
- Att lärosätenas lokaler ska ha tillgänglig skyltning i form av text med storstil, enkelt typsnitt med god kontrast mellan text och bakgrund samt punktskrift och taktil text.
- Att studentbostäder ska vara tillgängliga, så att de garanterar både en god studiemiljö och en god boendemiljö för synskadade studenter.
- Att synskadade studenter får flytta med sina insatser i form av ledsagning, färdtjänst med mera i samband med flytt till annan ort för studier.

Arbetsmarknad och försörjning

Arbetsmarknaden har hårdnat för personer som är blinda eller som är gravt synskadade. Idag står 50 procent av gruppen helt utanför arbetslivet, enligt såväl statistik från Arbetsförmedlingen som en Kantar Sifo-undersökning bland Synskadades Riksförbunds medlemmar från 2021.

En orsak är att den arbetsinriktade rehabiliteringen för synskadade successivt har urholkats. En annan är att personer som arbetar och drabbas av synförsämringar får stöd och hjälpmedel för sent och riskerar att förlora sina jobb. Det kan också vara svårt att söka ett arbete och delta i en rekryteringsprocess på grund av otillgängliga digitala system. Digitala system på arbetsplatser som inte är tillgängliga kan även hindra synskadade från att få ett arbete.

Den som av någon anledning behöver arbeta deltid kan ha ytterst svårt att hitta ett arbete. Att få försämrad syn eller att förlora synen i vuxen ålder är en synnerligen omskakande process. Ändå är det svårt att under en begränsad period få sjukersättning på deltid. Den som trots allt får det kan nekas att göra sådant som kan vara rehabiliterande och stärkande, såsom att delta i synskaderörelsens arbete där det går att träffa andra i liknande situation.

Synskadade har rätt att få och behålla ett arbete på samma villkor som andra, enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Den som är synskadad har också rätt att få anpassningar på arbetsplatsen.

I dagsläget är stöd till synskadade anställda uppdelat mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Handläggningstiderna är ofta långa. Lagstiftningen är inte anpassad till dagens arbetsmarknad och hjälpmedelsutbud. Samhällets resurser ska anpassas till medborgarnas behov av stöd och service, inte tvärtom.

Yngre synskadade får inte heller tillräckligt långsiktiga insatser för att etablera sig på arbetsmarknaden. Detta leder till utestängning och att samhället går miste om kompetent arbetskraft med vilja att arbeta. Idag finns ett tak för lönebidrag. Det gör att många får mycket låga löner, och därmed en ansträngd ekonomi samt låg pension. Egenföretagare

kan inte få lönebidrag, trots att problematiken är densamma, vare sig man är anställd eller inte.

Genom stöd till personligt biträde kan den som är synskadad få hjälp med sådant han eller hon inte klarar av, såsom ledsagning eller att använda ett otillgängligt digitalt system om detta endast utgör ett litet moment i arbetet. Stödet är knutet till en bestämd person som arbetsgivaren utser.

Speciella preparandkurser inför vanliga yrkesutbildningar kan vara ett bra stöd för att kunna klara av utbildningen. Det kan leda till ett arbete.

Synskadades Riksförbund anser

- Att möjligheter på arbetsmarknaden för personer med och utan synskada ska vara likvärdiga.
- Att synskadade som är i behov av det ska få tillräckligt stöd för att kunna komma in på arbetsmarknaden.
- Att den arbetsinriktade rehabiliteringen för synskadade ska stärkas.
- Att ett kunskapslyft för arbetsgivare kring personer med bland annat synskador ska inrättas.
- Att offentlig sektor ska ge ökade möjligheter till arbete åt synskadade genom att vara en förebild.
- Att forskning ska bedrivas gällande vilka arbetsmarknadspolitiska insatser som ger bäst effekt för synskadade.
- Att ett råd för inkluderande digitalisering på arbetsmarknaden inrättas.
- Att lönebidraget ska vara en procentsats av den totala lönen.
- Att Arbetsförmedlingen ska få ansvar för stöd till arbetstekniska hjälpmedel för alla som är i behov av det. Delar av ansvaret flyttas därmed från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen.
- Att stödet till synskadade egenföretagare ska utredas.
- Att hjälpmedel som en arbetssökande behöver, oavsett arbetsplats, ska kunna provas ut och tillhandahållas som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd när en person är arbetslös för att öka personens chanser att få ett arbete och minska väntetiderna på att få hjälpmedel.
- Att vanligt förekommande hjälpmedel, såsom förstoring, skärmläsare och punktskriftsdisplay, ska kunna tillhandahållas skyndsamt, och utan beslutshandläggning som kan ta tid, om en arbetssökande som är synskadad får ett arbete.

- Att stödet till personligt biträde ska kunna användas mer flexibelt än idag.
- Att egna företagare som har stöd till personligt biträde ska få anlita externa utförare.
- Att sjukersättning alltid ska kunna ges på deltid för den som har en sysselsättning och är synskadad.
- Att samma skattenivå ska gälla för den som har sjuk- och aktivitetsersättning som för den som arbetar.
- Att garantinivån i sjuk- och aktivitetsersättningen höjs så att den ligger i paritet med löneutvecklingen i Sverige.

Habilitering, rehabilitering och hjälpmedel

En god habilitering, rehabilitering och tillgång till hjälpmedel är grunden för synskadades möjligheter att leva ett aktivt och självständigt liv.

Ansvar för habilitering, rehabilitering och hjälpmedel ligger hos regionerna och är en del av sjukvården. Samtidigt saknas en formell rätt att få habilitering och rehabilitering.

Habilitering handlar om att barn och ungdomar ska få bra förutsättningar att leva med sin synskada. Rehabilitering ska ge vuxna synskadade förutsättningar att hantera sin livssituation. Återkommande rehabiliteringsinsatser behövs under hela livet. Habilitering och rehabilitering ska motverka isolering samt psykisk ohälsa. Habilitering och rehabilitering är också en viktig del för att klara vardagen; för att kunna sköta sitt hem, laga sin mat och så vidare. Också vårdnadshavare och andra anhöriga kan behöva stöd.

Habilitering och rehabilitering är oerhört viktigt för individen, men är också samhällsekonomiskt lönsamt. Det finns stora skillnader mellan regionerna när det gäller tillgång till habilitering, rehabilitering och hjälpmedel. Också egenavgifter för såväl besök som hjälpmedel skiljer sig åt.

Samverkan mellan regionerna är ytterst sparsam, trots att gravt synskadade och blinda patienter ofta är ganska få i många regioner. Svenska Kvalitetsregistret för Rehabilitering vid Synnedsättning (SKRS) är ett steg i rätt riktning för att kartlägga olikheter. Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor (NKCDB), kan ge stöd till regionerna kring habilitering och rehabilitering för personer med dövblindhet, men inte för frågor som rör personer som enbart har en synskada.

Avsaknaden av en akademisk utbildning i habilitering och rehabilitering för synskadade innebär stora utmaningar i att hitta relevant kompetens för många regioner.

Habilitering och rehabilitering ska kombineras med tillgång till adekvata hjälpmedel. En stor utmaning är att hjälpmedel ofta är upphandlade för en lång period och att det ofta inte går att införa nya under avtalstiden, samt att vissa regioner endast förskriver hjälpmedel som är medicintekniskt certifierade. Detta är exempelvis viktigt när det gäller digital utrustning som regelbundet uppdateras och riskerar att bli svåransvänd eller obrukbar för den synskadade utan utbildning, fortbildning och träning. Att fråga någon som ser i sin omgivning går inte eftersom man använder produkterna på helt olika sätt. Idag finns ett allvarligt glapp mellan regionernas rehabilitering och den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Glappet innebär att det inte går att tillgodogöra sig den arbetslivsinriktade rehabiliteringen eftersom många saknar basala färdigheter, såsom att sköta sitt hem, hitta i närmiljön osv. Särskilt för äldre, som har fått sin synskada efter pensioneringen, är rehabiliteringen otillräcklig. Detta riskerar att leda till passivitet och ett osunt beroende av anhöriga. Denna problematik finns i viss mån även för yngre synskadade. Synskadade har rätt till självständiga liv. Här innebär överbeskydd ett stort problem.

Synskadades Riksförbund anser

- Att det ska vara ett grundläggande samhällsansvar och en rättighet för den synskadade individen att få den habilitering och rehabilitering som behövs.
- Att habilitering/rehabilitering ska omfatta alla delar i livet, inklusive fysisk och psykisk hälsa.
- Att kommunerna ska ha ett ansvar att följa upp regionernas habilitering och rehabilitering genom syn- och hörselinstruktörer.
- Att möjlighet ska ges att träffa andra synskadade i samband med habilitering/rehabilitering.
- Att syncentralernas, Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans habiliterings- och rehabiliteringsinsatser ska stärkas och samordnas, inte minst för att den som blir synskadad ska kunna leva ett aktivt och självständigt liv samt för att minska arbetslösheten.
- Att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att ta fram riktlinjer och standarder för en likvärdig habilitering/rehabilitering i hela landet.

- Att ett nationellt kunskapscenter inom synrehabiliteringsområdet inrättas för en mer likvärdig habilitering/rehabilitering.
- Att Synskadades Riksförbund ska ses och respekteras som en resurs inom habilitering och rehabilitering, men inte som en ersättning till samhällets insatser.
- Att staten inrättar en akademisk utbildning inom synrehabiliteringsområdet.
- Att personal inom synverksamheterna erbjuds kontinuerlig fortbildning kring ny teknik.
- Att habilitering, rehabilitering och hjälpmedel alltid ska vara kostnadsfritt.
- Att nya hjälpmedel enklare ska kunna förskrivas, även om en större hjälpmedelsupphandling inte görs.
- Att regionerna ska förskriva hjälpmedel som inte är medicintekniskt certifierade.
- Att den som är synskadad alltid ska erbjudas de senaste versionerna av skärmläsningsprogram och förstoringsprogram.
- Att en rehabiliteringsplan alltid upprättas.
- Att syncentralerna ska vara skyldiga att informera individen om vilka hjälpmedel som finns och vilket stöd som går att få.

Syn- och hörselinstruktörer

I vissa kommuner finns så kallade syn- och hörselinstruktörer eller motsvarande. Det är ett viktigt komplement vid exempelvis orientering och förflyttning i närområdet. De kan också vara ett stöd i att lära sig klara av att sköta sitt hem. Syn- och hörselinstruktörerna kan även utbilda personal inom kommunernas hemtjänst och omsorg kring syn- och hörselfrågor och samverka med syncentralerna.

Dessvärre har många kommuner valt att avveckla syn- och hörselinstruktörerna. Samverkan mellan kommuner och regioner kring syn- och hörselinstruktörsfrågor kopplat till habilitering och rehabilitering saknas ofta. I vissa kommuner får endast äldre personer tillgång till syn- och hörselinstruktörernas tjänster.

Synskadades Riksförbund anser

- Att alla kommuner ska ha en syn- och hörselinstruktör, eller motsvarande stöd.

- Att alla synskadade kommuninvånare, oavsett ålder, ska kunna få hjälp av en syn- och hörselinstruktör.
- Att syn- och hörselinstruktörerna ska följa upp rehabiliteringen genom enklare anpassningar och träning i hemmet och i närmiljön.
- Att syn- och hörselinstruktörerna ska utbilda hemtjänst- och omsorgspersonal gällande synkunskap.
- Att regionernas syncentraler ska ha en avtalsreglerad samverka med kommunerna kring syn- och hörselinstruktörsfrågor.

Digital inkludering

Digitaliseringen ger helt nya möjligheter för många synskadade, framför allt i yrkesverksam ålder. Det är möjligt att läsa brev och göra bankärenden på egen hand.

Det som den som ser kan göra med papper och penna går att göra digitalt för den som är synskadad, har rätt kompetens och tillgång till nödvändig teknik. Det finns också speciella orienterings-appar och appar som i viss mån kan tolka bilder, men de ersätter inte mänsklig syntolkning eller stöd på annat sätt.

Dock finns stora utmaningar. Kunskap och färdigheter att använda digital teknik är hos många synskadade mycket bristfällig. Det gäller speciellt bland personer som får sämre syn eller förlorar synen helt i vuxen ålder. För den som inte fått möjlighet eller kunnat lära sig digital teknik har digitaliseringen i kombination med allt mindre personlig service lett till motsatsen. Många har blivit mer beroende av anhöriga. Utanförskapet har ökat. Det visar bland annat Synskadades Riksförbunds Novus-undersökning från 2022.

Att kunna hantera en dator är en förutsättning för att få och behålla ett arbete. Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) konstaterar i rapporten "En färdplan för det digitala decenniet" (2023) att den generella kompetensen kring grundläggande digitala färdigheter är bristfällig bland unga mellan 16 och 24 år och bland äldre samt bland personer med funktionsnedsättning.

Den så kallade DOS-lagen (2018:1937) omfattar offentliga webbplatser som drivs av stat, kommun och regioner och annan verksamhet som upphandlats av det offentliga. Den innebär att webbplatser och appar ska vara tillgängliga utifrån EU-standarder. För lärplattformar på grundskolan, gymnasieskolan och komvux gäller istället skollagens bestämmelser. Kommuner och regioner som inte följer lagstiftningen kan få förelägganden som kan förenas med vite. Det är inte möjligt att vitesförelägga en statlig myndighet.

Synskadades Riksförbund anser

- Att den så kallade DOS-lagen som förverkligar EU:s webbtillgänglighetsdirektiv i Sverige även ska omfatta interna system på arbetsplatser inom det offentliga samt lärplattformar i grund- och gymnasieskolan och komvux.
- Att alla tjänster som drivs av det offentliga ska gå att utföra online på ett tillgängligt och användarvänligt sätt.
- Att den del av EU:s tillgänglighetsdirektiv som gäller webbplatser och appar ska omfatta alla privata företag med mer än tio anställda.
- Att tillsynen över hur lagstiftningen om webbtillgänglighet efterlevs ska skärpas och göra det möjligt att vitesförelägga statliga myndigheter.
- Att det ska gå att utse ett personligt ombud för att enklare kunna hantera digitala tjänster som kräver inloggning med e-legitimation för den som inte kan använda digital teknik eller för att komma åt sådant som inte är tillgängligt.
- Att den som inte kan använda digitala tjänster alltid ska få personlig service av den aktör som ansvarar för tjänsterna utifrån ansvars- och finansieringsprincipen.
- Att alla som har regelbunden kontakt med en syncentral eller motsvarande ska ges möjlighet att lära sig att hantera digital teknik.
- Att syncentralerna ska informera om de möjligheter till ökad självständighet och oberoende som digital teknik kan ge.
- Att alla syncentraler ska ha pedagoger anställda som själva använder digital teknik med synhjälpmedel i sin vardag.
- Att syncentralerna ska ge utbildning i att använda såväl konsumentprodukter med inbyggda hjälpmedelsfunktioner som de produkter som syncentralerna förskriver.

Möjligheter och risker med AI

Utvecklingen av AI, däribland så kallad generativ AI, går mycket snabbt. Genom maskininlärning kan AI-verktyg skapa texter och bilder som inte funnits tidigare. Det är någonting hela samhället behöver förhålla sig till, även synskadade.

Lagstiftning och andra regleringar är också under utveckling. Det är viktigt att diskussion kring etiska aspekter när det gäller AI hinns med trots den snabba utvecklingen. Aspekter relaterade till mänskliga rättigheter och funktionshinderspolitik är en viktig del i dessa diskussioner.

Många synskadade har börjat använda sig av appar som kan beskriva omgivningen, identifiera produkter och sammanfatta texter och otillgängliga webbplatser på ett ytterst trovärdigt sätt. Samtidigt bygger AI-modeller på algoritmer och statistik där många marginaliserade grupper, såsom synskadade, ofta inte är representerade. Även om verktygen låter trovärdiga och övertygande kan det som påstås vara helt felaktigt. Den som exempelvis ber kända AI-verktyg att ge förslag på en tillgänglig hemsida kan få förslag som inte alls är tillgängliga, även om AI-verktyget försäkrar motsatsen. AI-modeller riskerar också att diskriminera personer som avviker från normen i olika rekryteringsprocesser. Det pekar bland annat Diskrimineringsombudsmannen på i en rapport från 2023. Stereotyper av exempelvis gruppen synskadade kan också förekomma i AI-modeller.

Synskadades Riksförbund anser

- Att lagstiftning kring AI ska förbjuda AI-modeller som diskriminerar synskadade och andra personer med funktionsnedsättning.
- Att lagstiftning om AI-utveckling och annan reglering ska garantera den personliga integriteten så att data om en enskilds funktionsnedsättning inte får lagras.
- Att AI-teknik ska omfattas av lagstiftning med EU:s tillgänglighetsdirektiv som utgångspunkt.
- Att innovation som kan leda till AI-baserade hjälpmedel för synskadade ska uppmuntras och få stöd av staten.
- Att organisationer som företräder synskadade ska involveras i framtagandet av AI-modeller.

- Att AI-verktyg speciellt framtagna för synskadade inte ska censurera innehåll så att synskadade fritt kan ta del av information.
- Att avgiftsbelagda AI-baserade verktyg speciellt framtagna för synskadade ska kunna gå att få som hjälpmedel om de uppfyller säkerhetskrav och etiska krav.
- Att AI aldrig får bli en ersättning för den som önskar mänskligt stöd i form av exempelvis ledsagning och hemtjänst.

Ledsagning och personligt stöd

Ledsagning är en kommunal insats som i dagsläget normalt beviljas med stöd av socialtjänstlagens (2001:453) biståndsparagraf. Ledsagning enligt LSS (1993:398) går endast att få i undantagsfall för den som är synskadad, till följd av vägledande domstolsavgöranden där det fastslås att synskadade inte ingår i någon av LSS tre personkretsar.

Möjligheten att få ledsagning kan ha mycket stor betydelse för individens förutsättningar att sköta vardagssysslor, följa med ens barn till aktiviteter, utföra ärenden, motionera eller vara socialt aktiv. Att kunna få stöd i den omfattning som behövs och på egna villkor är för många enda chansen att kunna leva ett aktivt och självständigt liv. Tyvärr finns stora begränsningar i möjligheterna att få ledsagning.

Ledsagning omfattar hjälp att orientera sig, att förflytta sig utan risk, att få miljöer, händelser och saker beskrivna/syntolkade. Ledsagaren är enkelt uttryckt den synskadade personens ögon. En väl fungerande ledsagning är en förutsättning för att synskadade ska uppnå full delaktighet, jämlikhet och självständighet, alltså få möjlighet att kunna leva på likvärdiga villkor med seende personer.

Det är mycket svårt att få ledsagning och för den som ändå beviljats ledsagning är det ofta stora begränsningar i hur ledsagningen får användas. Till exempel är det vanligt att ledsagningen inte får nyttjas till att handla mat, läsa post eller till att besöka sjukvården. Antalet beviljade timmar är också ofta mycket snålt tilltaget. Endast ett par timmar i månaden är inte ovanligt. Enligt socialtjänstlagen har kommunerna rätt att ta ut en avgift för ledsagning. Att tvingas betala hundratals kronor för en promenad är inte ovanligt.

I vissa kommuner kan det även gå att få hjälp med personligt stöd i form av exempelvis postläsning, att fylla i blanketter, klädvård, att boka biljetter eller andra ärenden på internet. För att kunna kommunicera med ledsagaren utan risk för missuppfattningar är goda kunskaper i det svenska språket viktigt.

Synskadades Riksförbund anser

- Att ledsagningen alltid ska utgå från vad den enskilde individen anser sig ha behov av.

- Att barnkonventionen ska tas i beaktande vid beslut om ledsagning om den sökande är förälder.
- Att individen ska få bestämma vad ledsagningen ska användas till.
- Att ledsagningen även ska kunna ske i hemmet i form av personligt stöd med exempelvis postläsning och hjälp med att fylla i blanketter samt hjälp som kan behövas i rollen som förälder.
- Att individen ska ha möjlighet att delta i rekryteringen av ledsagare eller få anlita någon han eller hon önskar.
- Att ledsagning ska vara åtskild från hemtjänsten.
- Att den som är synskadad ska kunna få ledsagning oavsett ålder.
- Att ledsagning ska kunna användas oavsett tid på dygnet och i hela landet.
- Att ledsagning ska vara kostnadsfri.
- Att ledsagarens utgifter för exempelvis biljetter och måltider där sådant krävs under uppdraget ska täckas av den som beviljat ledsagning.
- Att ledsagning ska regleras i en särskild lag där bland annat ovanstående att-satser ska ingå.

Hemtjänst

Hemtjänst är en omsorgsinsats som kan vara mycket viktig för synskadade för att kunna leva ett aktivt och självständigt liv. Sedan många år är det dock allt färre som får hemtjänst.

År 2022 tyckte dessutom var fjärde av hemtjänsttagarna som var 65 plus att personalen sällan eller aldrig hade tillräckligt med tid att utföra sitt arbete. I samma grupp ansåg nästan var femte att personalen inte hade förståelse för individens synskada, enligt en Novus-undersökning om hemtjänst som genomförts på uppdrag av Synskadades Riksförbund. Den som är synskadad kan behöva hjälp med exempelvis postläsning, att fylla i blanketter, klädvård, att boka biljetter eller andra ärenden på internet. För att kommunicera med hemtjänsten, utan risk för missuppfattningar, är goda kunskaper i det svenska språket hos hemtjänstpersonalen viktigt.

Vid hjälp med exempelvis hygien kan det vara problematiskt om det inte går att önska vilket kön personalen ska ha.

Synskadades Riksförbund anser

- Att hemtjänst ska erbjudas till såväl yngre som äldre personer.
- Att barnkonventionen ska tas i beaktande vid beslut om hemtjänst om den sökande är förälder.
- Att kompetens om synskador ska finnas hos beslutshandläggare, hem tjänstutförare och hemtjänstpersonal.
- Att den enskilde alltid ska få reda på vem från hemtjänsten som kommer.
- Att den som har hemtjänst ska kunna önska vilket kön personalen ska ha.
- Att hemtjänstpersonalen ska ha goda kunskaper i det svenska språket och, om det behövs, ha goda kunskaper i att läsa.

Konsumentfrågor

För att synskadade ska kunna fungera som konsumenter på likvärdiga villkor krävs digital tillgänglighet, men också alltid tillgång till personlig service. Självbetjäningstjänster får aldrig vara det enda alternativet vid köp av varor i fysiska butiker.

Ett allt större problem är betalkortsterminaler som endast har pekskärm, så kallad pin on glass. Den som inte kan använda smartklocka eller smart mobiltelefon för att betala kan inte betala alls om butiken inte erbjuder betalning med kontanter. Belopp som visas på en betalkortsterminal går inte att se för den som inte kan läsa på skärmen. När det gäller tillgängligheten till e-handelsbutiker varierar det kraftigt. Även om själva butiken är tillgänglig kan det vara svårt att göra leveransval och att hämta ut en vara. Att läsa innehållsdeklarationer är många gånger omöjligt.

Synskadades Riksförbund anser

- Att innehållsdeklarationer, bruksanvisningar och supporttjänster ska göras tillgängliga för synskadade i enlighet med EU:s tillgänglighetsdirektiv och lagen om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet (2023:254).
- Att hela e-handelskedjan, från beställning till val av leveransalternativ och uthämtning, ska vara tillgängligt med EU:s tillgänglighetsdirektiv som utgångspunkt.
- Att olika typer av biljetter och eventuella tilläggstjänster ska kunna köpas eller beställas oavsett synförmåga.
- Att betalsystem ska utformas så att även synskadade kan använda dem fullt ut.

Krisberedskap

Krisberedskap innebär att vara beredd att hantera en kris när det händer någonting. Självklart har synskadade liksom alla andra ett egenansvar. Skillnaden är att extra stöd kan behövas. Samtidigt kan också synskadade bidra med hjälp inför och i samband med kriser. Ett gott exempel är det 15-tal synskadade krisinstruktörer som utbildats av Synskadades Riksförbund och Civilförsvarsförbundet. Också distrikt och lokalföreningar inom Synskadades Riksförbund kan sprida värdefull information och samverka med civila försvarsorganisationer. I dagsläget saknas speciella råd för synskadade, myndigheter och allmänhet om att hantera en kris med en plan för hur synskadade ska klara krisen.

Synskadades Riksförbund anser

- Att frivilliga resursgrupper (FRG) ska organiseras i alla kommuner och få utbildning om vilket stöd synskadade och andra med funktionsnedsättning kan behöva i krissituationer.
- Att kommunerna ges i uppdrag att göra det möjligt för den som är i behov av särskilt stöd vid en kris ska kunna anmäla det till sin kommun och då välja att ingå i ett register som upprättas.
- Att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) får i uppdrag att skapa ett system för att snabbt ta fram krisinformation och annan viktig samhällsinformation i former som är tillgängliga för synskadade.
- Att MSB, i samverkan med Synskadades Riksförbund, tillhandahåller särskilda råd till synskadade i samband med krissituationer.
- Att även råd till allmänheten och kommunerna om hur synskadade kan inkluderas tas fram samt att råden ska finnas digitalt och på tillgängliga medier som inläst, i punktskrift och i storstil.
- Att kommunerna tar fram taktila kartor över skyddsrum som ska kunna gå att beställa.
- Att det i förordning uttrycks att ledarhundar får tas med i skyddsrum.

Fri rörlighet

I ett samhälle fritt från diskriminering har alla rätt till ett aktivt liv. Att kunna ta sig till och från skola, utbildning, arbete och fritidsaktiviteter måste vara en självklarhet. En synskada leder till svårigheter att orientera sig i både okända och kända miljöer. Ibland kan hjälp behövas, men målsättningen ska vara att alla ska kunna förflytta sig på egen hand så långt det är möjligt.

Tillgänglig fysisk miljö

En förutsättning för att kunna orientera sig, både inomhus och utomhus, är goda kontraster, tydliga kanter och, särskilt på stora öppna ytor, taktila och kontrasterande ledstråk.

Gångfartsområde, gångpassager och cirkulationsplatser är mycket dåliga lösningar ur ett synskadeperspektiv då de inte utgör ett tryggt och säkert sätt för synskadade att korsa en väg eller en gata. Generellt är ytor där olika trafikslag ska samsas med gångtrafikanter otrygga och svårnavigerade för synskadade.

I flera städer används idag två olika knappdosor vid övergångsställen, en för cykelbanan och en för gångbanan, där enbart den som är till gångbanan ger ifrån sig ljud. Om cykelbanans knapp redan är intryckt går det inte att aktivera gångbanans knapp.

Synskadades Riksförbund anser

- Att byggda miljöer ska ha god orienterbarhet med bra belysning, ledstråk vid behov och tydliga kontraster.
- Att konstgjorda ledstråk endast ska göras då naturliga ledstråk saknas, eller inte är säkra att navigera längs.
- Att olika trafikslag ska vara åtskilda och därmed skapa en säker trafikmiljö.
- Att så kallade gångpassager inte ska förekomma då de försvårar orienteringen för synskadade och minskar tryggheten.
- Att alla övergångsställen ska vara ljud- och ljusreglerade för såväl cyklister som för gångtrafikanter.
- Att ljud- och ljusreglering ska gå att aktivera för gångbanor respektive cykelbanor oberoende av varandra.

- Att övergångsställen ska vara väl upplysta och utgå från en rak stenkant som är minst 40 mm hög, ha målade ränder och en beläggning med avvikande struktur som omfattar hela övergångsställets bredd.
- Att övergångsställen i anslutning till gatukorsningar alltid ska vara placerade en bit in från korsningen.

Tillgänglig kollektivtrafik

Ett stort problem är brist på ledsagning, både mellan olika trafikslag, såsom mellan tåg och buss, från buss till buss och till platsen man tänker besöka.

Ibland måste flera aktörer kontaktas för ledsagning under en och samma tågresor. Ledsagningen går sällan att boka digitalt.

Det kan vara omöjligt att få ledsagning i samband med banarbeten eller andra störningar i tågtrafiken. Det gäller bland annat om resenärer hänvisas till ordinarie kollektivtrafik där ledsagning inte finns, till exempel busstrafik.

En annan utmaning är brist på utrop av hållplatser på bussar. Utrop saknas många gånger också på busshållplatser. Den som är synskadad vet därför inte vilken buss som anländer till hållplatsen. På vissa ställen har det lösts genom att bussarna har yttre hållplatsutrop.

På många järnvägsstationer saknas utrop av tågavgångar om tåget går i tid. För den som inte kan använda mobilappar blir det omöjligt att veta varifrån ett tåg går och att resa utan ledsagare, även om resenären hittar på en station. Det kan också vara svårt att köpa biljetter, speciellt då endast digitala lösningar tillhandahålls.

Synskadades Riksförbund anser

- Att det alltid ska gå att få ledsagning i kollektivtrafiken, även mellan olika trafikslag, såsom mellan tåg och buss, från buss till buss och i samband med trafikstörningar.
- Att ledsagning för hela resan alltid ska kunna bokas på ett ställe, i samband med köp av resan, också om olika trafikslag ingår.
- Att ledsagning ska kunna bokas så väl digitalt, per telefon som vid fysiska besök på försäljningsställen.

- Att utrop gällande spårangivelser och avgångstider för tåg ska finnas på samtliga järnvägsstationer.
- Att det alltid ska finnas hållplatsutrop på bussar, såväl invändigt som utvändigt.
- Att digitala hållplatsskyltar alltid ska ha en funktion som gör det möjligt att få informationen uppläst.
- Att alla busshållplatser ska ha skyltar i storstil, punktskrift och med QR-kod som är märkta så den som är synskadad kan få information om namn och hållplatsläge.

Färdtjänst

God habilitering, anpassningar i den fysiska miljön med mera ersätter inte färdtjänsten. Färdtjänsten kommer alltid att vara nödvändig för synskadade. Kollektivtrafik ersätter inte färdtjänst. Det kommer alltid att vara omöjligt för den som är blind eller har en grav synskada att orientera sig i okända miljöer och att ta sig från hållplatser till ställen som aldrig har besökts. Även en utmanande trafikmiljö, i form av exempelvis hårt trafikerade gator och vägarbeten, kan göra det omöjligt att förflytta sig säkert också på mer kända platser. Vidare kan synskadade aldrig förflytta sig genom att själva promenera till okända platser, cykla eller köra bil.

Att få ha ledsagare med sig under en färdtjänstresa är långt ifrån en självklarhet. Många kommuner och regioner tolkar lagstiftningen som att ledsagare endast ska få följa med om resenären är i behov av det för att klara själva färdtjänstresan, inte för att kunna genomföra resans ändamål.

I vissa kommuner och regioner går det endast att åka ett visst antal resor. Möjligheten att nyttja färdtjänst kan vara begränsad till vissa tider på dygnet med hänvisning till att kollektivtrafiken inte går dygnet runt. Förbeställningstiderna för att boka en resa är ofta mycket långa, i vissa kommuner flera dagar. Det hindrar ett spontant och oberoende liv. Det är frivilligt för kommunerna att tillhandahålla färdtjänstresor till arbetet och studier till priset av ett månadskort i kollektivtrafiken. Vissa kommuner har avskaffat arbets- och studieresor som tidigare var en självklarhet. Det kan göra det omöjligt för synskadade att arbeta. Den som flyttar från en kommun till en annan behöver söka nytt färdtjänsttillstånd. Det tar ofta lång tid att få det. En del kan nekas

färdtjänst i kommunen hon eller han flyttar till, trots giltigt färdtjänsttillstånd i den förra kommunen.

Att åka färdtjänst i en annan kommun än den man bor i har i de flesta kommuner stora begränsningar när det gäller antalet resor som får göras. Ansökan behöver lämnas in i god tid före vistelsen och reseintyg eller checkar som resenärerna får för att kunna resa i andra kommuner accepteras inte alltid av taxibolagen.

Synskadade föräldrar har ofta svårt att skjutsa barn till skolan med färdtjänst eller att använda färdtjänst för fritidsaktiviteter med sina barn. Det är heller inte självklart att färdtjänsten tillhandahåller bilbarnstol för den som är i behov av det.

Synskadades Riksförbund anser

- Att färdtjänst ska vara en rättighet för alla blinda och gravt synskadade.
- Att färdtjänst ska kunna ersätta alla sätt att förflytta sig; resor med kollektivtrafik, att gå, att cykla eller att köra bil.
- Att antalet resor ska vara obegränsat.
- Att kunna resa i kollektivtrafiken inte ska vara ett skäl för att avslå en ansökan om färdtjänst för den som har orienteringssvårigheter.
- Att ett beviljat färdtjänsttillstånd ska vara knutet till individen och kunna tas med vart man än flyttar i Sverige.
- Att den som har färdtjänst ska kunna åka färdtjänst i alla kommuner utan att ansöka om det med hjälp av ett nationellt färdtjänstkort.
- Att det ska framgå av färdtjänstlagen (1997:736) att det alltid ska gå att få resor till och från arbetet, även om arbetet är på olika platser och i en annan kommun än där man bor.
- Att det som en del av resor till arbetet ska kunna gå att lämna barn på förskolan eller skolan.
- Att färdtjänsten ska tillhandahålla bilbarnstol för den som är i behov av det.
- Att barnkonventionen och barns bästa ska tas med vid bedömning av färdtjänsttillstånd.
- Att det ska framgå av färdtjänstlagen att alla som har färdtjänst också alltid ska få ha med sig en ledsagare kostnadsfritt i samband med färdtjänstresor.
- Att färdtjänsten ska kunna användas oavsett ändamål.

- Att två servicenivåer införs i färdtjänsten; en där samåkning kan förekomma som motsvarar kollektivtrafiken och en annan där resenären reser ensam, jämförbart med att köra bil.

Ledarhundar

Ledarhunden är ett levande hjälpmedel och räknas som tjänstehund. Ledarhunden är för många en förutsättning för att kunna förflytta sig och leva ett aktivt och självständigt liv.

Den negativa särbehandlingen av ledarhundsförare är stor. Det händer ofta att synskadade nekas att handla, hämta post eller gå på restaurang då de kommer tillsammans med sin ledarhund.

Enligt en masteruppsats i sociologi av Finn Hellman vid Göteborgs universitet från 2023 har hälften av alla ledarhundsförare utestängts från olika lokaler. För mer än en fjärdedel har det hänt flera gånger om året. En fjärdedel av alla ledarhundsförare har utsatts för hat, hot och våld, enligt uppsatsen.

Astma- och allergiförbundet och Synskadades Riksförbund har ingått en överenskommelse som bygger på att motverka situationer där allergiker och synskadade ställs mot varandra. När ledarhundsförare och allergiker behöver vistas i samma utrymmen samtidigt ska det lösas från fall till fall, exempelvis genom att de berörda placeras i olika delar av lokalen. Vid bokning av flyg eller tåg där både allergiker och ledarhundsförare bokar har den som bokar först som regel företräde.

Huruvida det går att ha med sig ledarhund i exempelvis kollektivtrafiken, på evenemang, hotell och vid besök inom vården varierar.

En förutsättning för att kunna studera och ha ett socialt liv under studietiden är ett tryggt och tillgängligt boende och tillgängliga studielokaler med möjlighet att ha ledarhund. Även här finns stora variationer. Nationella riktlinjer saknas. Detsamma gäller för arbetsplatser.

Anslaget till ledarhundsverksamheten har länge varit oförändrat, trots ökade kostnader. Väntetiden för att få en ledarhund för första gången eller för att få en ny ledarhund när en hund tagits ur tjänst är ofta lång. Antalet ledarhundar i Sverige räknat per invånare är mindre än i övriga nordiska länder.

Korta avtalsperioder med leverantörer av ledarhundar, i dagsläget fyra år med möjlighet till två års förlängning, riskerar att leda till att leverantörerna inte kan satsa på en långsiktig avel av hög kvalitet.

Synskadades Riksförbund anser

- Att det ska vara tillåtet att ha med ledarhund på alla platser där föraren behöver vistas. Det inkluderar allmänna platser, utbildningslokaler, studentboenden, arbetsplatser, butiker, restauranger, vårdinrättningar, förtroendeuppdrag, resor med flyg och kollektivtrafik.
- Att ledarhund ska kunna medfölja kostnadsfritt vid resor med flyg, i kollektivtrafik, vid taxiresor, vid besök på evenemang eller vid vistelse på hotell.
- Att möjlighet att medföra ledarhund alltid ska finnas som krav vid upphandling av färdtjänst.
- Att anslagen till ledarhundsverksamheten ska öka i syfte att fler som behöver det ska kunna få en ledarhund som hjälpmedel.
- Att avtalsperioden för leverantörer av ledarhundar ska vara tillräckligt lång för att leverantörerna ska kunna satsa på en långsiktig avel av god kvalitet.
- Att support och utbildning för ledarhundsförare och ledarhundar ska finnas under hela hundenstjänstgöringstid.
- Att fri och lättillgänglig veterinärvård alltid ska finnas.

Vård

Tillgång till vård på lika villkor är en rättighet för alla. Det är en självklarhet, men tyvärr fungerar det inte när det handlar om tillgång till ögonvård. Köerna är orimligt långa på flera håll i landet. Det innebär att ögonsjukdomar inte behandlas i tid. Ett annat problem är att ögonläkemedel ofta är restnoterade. Det kan i värsta fall leda till att människor drabbas av en synskada helt i onödan.

Det är ofta svårt eller omöjligt att orientera sig på vårdinrättningar och att använda incheckningsautomater. Många synskadade kan inte nyttja e-legitimation. Därmed går det inte att använda digitala vårdtjänster. Det går med andra ord inte att ta del av exempelvis sin journal och digitala kallelser, något som annars ökar självständigheten och stärker den personliga integriteten för den som inte kan läsa vanlig skrift. Flera regioner har en telefontjänst för tillgänglighetsfrågor inom kollektivtrafiken. Det går bland annat att beställa ledsagning i kollektivtrafiken. Något motsvarande finns sällan för sjukvården.

Synskadades Riksförbund anser

- Att staten, genom ökad styrning, ska verka för en mer jämlik ögonvård så att ingen i Sverige ska behöva få en synskada på grund av för långa köer till rätt vård.
- Att tillgång till ögonvård ska ges inom vårdgarantins tidsgränser i hela landet.
- Att den som har kroniska ögonsjukdomar ska få vård inom den tid som har ordinerats.
- Att ledsagning ska införas på samtliga vårdinrättningar.
- Att ökade insatser behövs för att alltid få tillgång till ögonrelaterade läkemedel.
- Att kallelser och annan information inför och under besök ska gå att få på ett tillgängligt sätt, såsom digitalt, i punktskrift och i inläst form samt i storstil. Sättet att få informationen på ska anpassas efter patientens förutsättningar.
- Att samtliga regioner inför digitala ombud, vårdlotsar, som kan vara behjälpliga för den som inte kan använda digitala tjänster.
- Att samtliga regioner inför en telefontjänst, ett tillgänglighetsnummer, där det bland annat ska gå att beställa ledsagning och få hjälp att ta del av patientrelaterad information såsom kallelser och ens journal.

- Att all grund- och fortbildning av vårdpersonal måste innehålla kunskap om konsekvenser av synskador så att trygghet och säkerhet ökar för patienter med synskador samt att relevant stöd och service blir en självklarhet inom vården.

Demokratiska och medborgerliga rättigheter

Artikel 29 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning slår fast att alla har rätt att delta i val och att själva kandidera till politiska uppdrag. Att personer med funktionsnedsättning effektivt och fullständigt ska kunna delta i det politiska och offentliga livet på lika villkor med andra, att faktiskt inneha ämbeten samt att utföra alla offentliga funktioner.

Val och valhemlighet

Mer än 100 år efter att allmän rösträtt infördes kan många synskadade fortfarande inte personrösta med bevarad valhemlighet, trots att valhemligheten är grundlagsskyddad i regeringsformen och en mänsklig rättighet. Det går att få hjälp i vallokalen av röstmottagarna eller genom att väljaren ber någon hon eller han har förtroende för om hjälp. Det går också att få partivalsedlar i kuvert märkta med punktskrift, men att kryssa för en kandidat går inte. I valet 2022 förekom dessutom allvarliga fel när det gäller punktskriftskuverten som i ett stort antal fall var märkta med ett annat parti än valsedeln som låg i kuvertet. Därför kunde synskadade väljare omedvetet råka rösta på ett annat parti än vad de trodde de röstade på.

Synskadades Riksförbund anser

- Att ett system ska tas fram som gör det möjligt för synskadade att rösta utan att röja sin grundlagsskyddade valhemlighet för någon.
- Att möjligheten att få information inför val ska stärkas.

Deltagande i det politiska och offentliga livet

Det politiska och offentliga livet i Sverige behöver bli mer inkluderande. Principen om att alla ska kunna delta efter sina förutsättningar håller de flesta med om, men för att det ska bli verklighet behövs också kunskap och genomtänkta åtgärder. Det finns stora hinder för politiskt engagemang för synskadade.

Därför behövs åtgärder för att öka delaktigheten i politiken. Det gäller både för att kunna delta som förtroendevald och som partimedlem i en liten partiförening med begränsade resurser. En av de stora

svårigheterna för förtroendevalda som är synskadade är att få tillgång till handlingar på likvärdiga villkor med andra. Synskadan innebär att de format som idag ofta används fungerar dåligt och har stora tillgänglighetsbrister. Det gäller till exempel tryckt material och inskannade dokument som inte går att läsa med de hjälpmedel synskadade använder i datorn eller i surfplattan. Ofta saknas möjlighet att navigera i dokumenten med hjälpmedel. Det kan också vara svårt att förstora.

Problem av det här slaget går att lösa. Digitaliseringen ger nya möjligheter. Nästan allt material produceras numera ursprungligen i digital form. Det kan därför presenteras på olika sätt beroende på vad mottagaren önskar. Numera är utmaningen snarare att medvetenheten är dålig om de brister som finns och vad man kan göra åt dem. För att kunna vara förtroendevald kan ledsagning och möjlighet att åka färdtjänst krävas. Demokratiutredningen föreslog 2016 att ledsagning i samband med förtroendeuppdrag skulle beviljas i särskild ordning vid sidan av fritidsledsagning, men förslaget har inte förverkligats.

Synskadades Riksförbund anser

- Att myndigheter och politiska organ på alla nivåer ska undanröja alla hinder för synskadade.
- Att riksdag, kommuner och regioner ska vara skyldiga att tillhandahålla ledsagning och färdtjänstliknande resmöjligheter för att förtroendevalda som är synskadade ska kunna utöva sina förtroendeuppdrag som andra.
- Att ledarhund ska få tas med i samband med utövande av förtroendeuppdrag.

Fritid

Fritid är den tid som inte upptas av arbete, måltider, sömn, hushållsarbete och resor för att förflytta sig. När vi talar om fritid tänker vi ofta på det rörliga friluftslivet med skogspromenader, sport och rekreation. Det kan emellertid lika gärna vara hantverk, körsång, läsning och bokcirklar. Synskadade personer är lika olika som alla andra, både vad gäller intresse och fysiska förutsättningar. Det som är viktigt är att hitta lösningar på de svårigheter som finns.

Nedan har vi samlat de områden vi associerar med fritid, men för att ha en bra fritid krävs också annat som avhandlas i det intressepolitiska programmet. Till exempel behöver individen ha fått habilitering/rehabilitering. Ledsagning och färdtjänst är också viktigt.

Hjälp och stöd när det behövs

Att få ledsagning på platser man inte ännu kan orientera sig på är både praktiskt och ibland ett måste för att utöva sitt fritidsintresse, men ofta är det små korta insatser som behövs. Det kan exempelvis vara att hitta en ledig plats i omklädningsrummet, ta en fika eller se varför en träningsmaskin inte gör som förväntat. Denna hjälp kan ges av både medmänniskor, kursledare och anläggningens personal.

Synskadades Riksförbund anser

- Att idrottsföreningar, studieförbund med mera ska initiera utbildningar i synkunskap för funktionärer i samarbete med Synskadades Riksförbund.

Hälsa och motion

Av rent praktiska skäl är det en lite högre tröskel för den som har en synskada att börja motionera. Därför är det ännu viktigare att sänka dessa trösklar så att fler börjar. Genom att hålla kroppen i god form minskar risken för förslitning, smärta som uppstår när man har olämplig kroppshållning för att kompensera sin dåliga syn, trötthet och depression.

Tack vare idrottsföreningar är både unga och vuxna aktiva och tränar regelbundet. Tävlingsmomentet sporrar både till att vara seriös i sin träning och erbjuder social gemenskap och kicken som gör att man kan ge det lilla extra.

Med rätt förutsättningar kan synskadade delta tillsammans med seende, men det finns även parasport som är särskilt anpassad för synskadade.

Synskadades riksförbund anser

- Att träningsanordnare i samverkan med Synskadades Riksförbund ska tillgängliggöra utrustning och lokaler så att synskadade kan träna på likvärdiga villkor och tillsammans med andra.
- Att föreningar som bedriver parasport ska få extra stöd från samhället så att det finns långsiktiga förutsättningar för verksamheten.
- Att samarbete med parasport bör intensifieras.
- Att äldre synskadade ges förutsättningar att delta i hälsofrämjande aktiviteter.

Fysisk miljö

Den fysiska miljön där fritidsaktiviteter utövas kan ha både bra och dåliga förutsättningar för att vara tillgänglig för personer med olika grad av synskada. I en simhall är det betydligt enklare att ordna så att det finns bra kontrastmarkeringar, bra belysning och ledstråk än i exempelvis ett närliggande skogsområde.

För att hitta och röra sig på egen hand underlättar det om det finns beskrivningar av hur miljön är uppbyggd. Även ledstråk, kanter och andra kännetecken som kan utnyttjas för att orientera sig är till god hjälp. Taktila kartor som går att beställa från kommunen för den som behöver det gör att det går att skapa sig en bild över hur exempelvis ett gym, ett bibliotek eller ett strövområde är utformat. Tillsammans med skriven text, ljudklipp eller video och orienteringsappar ökar förutsättningarna för att kunna röra sig på egen hand.

Tysta fordon, framförallt eldrivna, skapar otrygghet och olycksfallsrisker för synskadade i gatumiljön. Det är därför viktigt att alla tystgående fordon förses med varningsljud, och att ljudet inte går att stänga av.

Synskadades riksförbund anser

- Att kommuner och regioner i samverkan med Synskadades Riksförbund ska arbeta för att ta fram beskrivningar av offentliga lokaler och omgivningar som underlättar när synskadade förflyttar sig.
- Att kommuner och regioner ska uppmuntra föreningar och privata företag att göra detsamma.

Fritidsutrustning

För att synskadade ska kunna utöva och delta i vissa fritidsaktiviteter krävs särskild utrustning. Den kan vara både dyr och komplicerad att lära sig. Ett exempel är tandemcykel. Det finns ingen som i dagsläget har ansvar för att synskadade får tillgång till fritidshjälpmedel. För hjälpmedel som behövs för att klara vardagen är det regionerna som har ansvar.

Synskadades Riksförbund anser

- Att en statlig utredning tillsätts för att undersöka vilka behov som finns, var ansvaret ska ligga och hur ett regelverk bör utformas för att personer med olika typer av funktionsnedsättning ska kunna ha en aktiv och självständig fritid även om det krävs specialutrustning.
- Att utgångspunkten ska vara att regionerna får ett ökat ansvar för att synskadade ska kunna idrotta på likvärdiga villkor.

Kultur för alla

Syntolkning på teatrar och idrottsevenemang är sällsynt. En av orsakerna är att det måste göras i realtid och av en människa. Man vet ju inte på förhand hur en fotbollsmatch utspelar sig. Det gör den typen av syntolkning dyrare eftersom den inte går att återanvända.

Långt ifrån alla filmer som visas på bio går att få syntolkade. Ett sätt att öka utbudet, i alla fall för utländska filmer, vore att få till en internationell överenskommelse, likt Marrakechfördraget, som gör det möjligt att framställa, överföra och sprida tryckta verk i tillgängliga format mellan länder. Nu begränsas syntolkningar som gjorts till en film i ett land från

att användas i andra länder av upphovsrättslagen. Det innebär att varje land själv måste framställa sin egen syntolkning från grunden.

Syntolkning på bio sker i allt högre grad genom mobilappar. Det kräver att biobesökaren behärskar användningen av en smart mobiltelefon. Kunskaperna varierar mellan både grupper och individer. Genom att biografer utbildar sin personal i hur syntolkningsappar fungerar kan besökarna vara säkra på att de får tillgång till de syntolkningar och upplästa undertexter som finns tillgängliga när de har med sin smarta mobiltelefon och egna hörlurar som de trivs med.

För närvarande är det upp till filmdistributören att söka bidrag från Filminstitutet för tillgänglighetsanpassningar, däribland syntolkning. I Norge ska alla filmer som får filmstöd vara syntolkade. Till både svenska och utländska filmer som visas på biografer finns det undertexter som vanligtvis bara visas när språket i filmen inte är samma som talas i landet där filmen visas. Det finns alltså ingen uppläsning.

När det gäller tillgängligheten till tv-sändningar har flera steg i rätt riktning tagits. Bland annat har public servicebolagen, alltså SVT och Utbildningsradion, och större kommersiella aktörer tillgänglighetskrav när det gäller syntolkning och uppläst text. På sikt ska detta finnas för alla program där det är relevant. Samtidigt finns mycket att förbättra och utveckla.

Synskadades Riksförbund anser

- Att finansiellt kulturstöd från samhället, inklusive stöd till filmproduktion, alltid ska kopplas till att aktiviteten görs tillgänglig även för personer med funktionsnedsättning.
- Att Marrakechfördraget utvidgas till att även omfatta syntolkning och att syntolkningar kan få översättas och bearbetas till andra språk och till andra kulturella förhållanden.
- Att biograferna, i samverkan med Synskadades Riksförbund, utbildar sin personal så att de kan hjälpa synskadade besökare att få tillgång till syntolkning och upplästa undertexter, antingen via egen medhavd utrustning eller utrustning som tillhandahålls på plats.
- Att upplästa undertexter alltid ska finnas på biografer genom en teknisk lösning, eventuellt samma som för syntolkning.

- Att ideella föreningar som vill genomföra tillgänglighetsfrämjande åtgärder, såsom syntolkning, ska kunna söka stöd från samhället för detta.
- Att public servicebolagen, i form av SVT och Utbildningsradion, kraftigt ska öka sitt utbud av syntolkning samt tillhandahålla upplästa undertexter såväl i marknätet som i playtjänster. Det gäller även kommersiella aktörer.
- Att namnskyltar i tv-program alltid ska läsas upp.

Tillgång till litteratur och information

Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, har ansvar för att synskadade ska få tillgång till litteratur i inläst form och i punktskrift. Det innebär även böcker med taktila bilder samt bildbeskrivningar. Genom MTM:s bibliotekskatalog Legimus kan bibliotek och enskilda låntagare ladda ner talböcker.

En del kommuner och regioner ger ut taltidningar med tilläggsinformation. Det innebär att taltidningarna innehåller information som är direkt riktad till synskadade. Exempel på detta är information om ombyggnader och gatuarbeten, beskrivningar av miljöer och hur personer ser ut. Det kan också handla om att nyheter lyfts fram som har ett speciellt intresse för synskadade. Intervjuer görs med ansvariga personer om olika beslut, händelser och företeelser som har särskilt intresse för synskadade. Synskadades Riksförbund strävar efter att sådana taltidningar ska finnas i hela landet. Automatiska inläsningar med syntetiskt tal blir allt vanligare. Många upplever det som svårt att läsa litteratur som är inläst med syntetiskt tal, med den teknik som används idag.

Vissa tidskrifter och dagstidningar finns att prenumerera på som taltidning. Dessa distribueras i det så kallade daisy-formatet genom elektronisk överföring.

MTM har en skrivtjänst där synskadade kan få material överfört till punktskrift. Personer med dövblindhet kan använda tjänsten obegränsat, men för övriga punktskriftsläsare finns en begränsning. I en del kommuner finns inläsningstjänst. Genom inläsningstjänsten går det att få material inläst utan kostnad.

Synskadades Riksförbund anser

- Att MTM ska vara skyldiga att framställa en bok på tillgängligt media om en låntagare efterfrågar boken.
- Att inläsning med talsyntes endast ska användas om tidsskäl gör att en bok inte kan läsas in av en människa så länge talsyntesernas kvalitet inte motsvarar en mänsklig inläsning.
- Att skönlitteratur alltid ska läsas in av en mänsklig inläsare så länge talsyntesernas kvalitet inte motsvarar en mänsklig inläsare.
- Att utbudet av tillgängliga tidningar och tidskrifter behöver öka så att individen fritt kan välja vad hon eller han vill läsa.
- Att punktskriftstjänsten för privatpersoner ska kunna användas i obegränsad omfattning för alla som har rätt till tjänsten.
- Att inläsningstjänst ska finnas i alla kommuner eller genom regionernas försorg och kunna användas i obegränsad omfattning för den som har rätt att nyttja tjänsten.
- Att MTM ska få i uppdrag att utveckla produktionen av taktila kartor och bilder.

SRF i Norden, Europa och världen

Nordiskt samarbete

Det är viktigt med ett nära samarbete med våra systerorganisationer i Norden. Nordiska ministerrådet tar fram femårsplaner på funktionshinderområdet. Dessa kan bland annat beröra gemensam standardisering, undanröjande av gränshinder mellan de nordiska länderna och stärkande av det nordiska välfärdssamhället.

Synskadades Riksförbund anser

- Att synskadades möjlighet att resa, studera och arbeta i de nordiska länderna ska stärkas genom garanti om stöd oavsett de nationella gränserna.

EU-frågor

Att Sverige är med i EU påverkar på olika sätt Synskadades möjligheter. Punktskrift på medicinförpackningar, varningsljud på elbilar och krav på tillgänglighet till webbplatser och appar och det europeiska funktionshinderskortet är exempel på regelverk som tagits fram av EU och som genomförts eller håller på att genomföras i medlemsländerna.

Intressepolitik inom EU innebär långa processer. Ett samarbete mellan synskadeorganisationerna i EU är nödvändigt. Det finns dock direktiv och förordningar som behöver utvecklas och stärkas.

Synskadades Riksförbund anser

- Att EU:s tillgänglighetsdirektiv också ska omfatta hushållsprodukter, såsom spisar och tvättmaskiner. Det gäller även gemensam utrustning i flerfamiljshus, såsom utrustning i tvättstugor, postboxar, låssystem och porttelefoner.
- Att det europeiska funktionshinderskortet ska ges en formell status som leder till likvärdig service för personer med funktionsnedsättning inom ett land och som ökar möjligheten till fri rörlighet på lika villkor mellan EU:s medlemsländer.

Världen

Synskadades Riksförbund är en aktiv aktör inom World Blind Union (WBU). WBU har medverkat till att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kommit till stånd.

Marrakechfördraget, som ger möjlighet för anpassad litteratur att användas i olika länder utan gränshinder (för de stater som ratificerat avtalet) är ett annat exempel på en fråga som WBU drivit.

FN:s hållbarhetsmål i Agenda 2030 innehåller flera funktionshinderspolitiska mål. Utveckling av fordon sker globalt. Allt tystare fordon riskerar att leda till att synskadade inte vågar gå på egen hand i gatumiljön och till att öka antalet olyckor.

Synskadades Riksförbund stöttar synskadeorganisationer i utvecklingsländer för att dessa på ett bra sätt ska kunna företräda sina medlemmar. Synskadades rätt till habilitering, rehabilitering, utbildning och arbete samt demokratiutveckling och tillvaratagande av synskadades rättigheter är viktiga områden att vidareutveckla.

Det internationella utvecklingssamarbetet bedrivs till stor del med ekonomiska medel från staten. Det finns tendenser till att det internationella utvecklingssamarbetet i allt högre utsträckning endast omfattar länder i Sveriges närhet och inte utvecklingsländer utanför Europa. Synskadeperspektiv tas sällan med i utvecklingssamarbete som inte bedrivs av synskaderörelsen.

Synskadades Riksförbund anser

- Att en överenskommelse ska träffas på EU- och världsnivå om obligatoriska varningsljud på tysta fordon.
- Att statens stöd till internationellt utvecklingssamarbete även fortsatt ska omfatta synskadade i utvecklingsländer.
- Att funktionshinderperspektiv alltid ska finnas med i internationellt utvecklingssamarbete som får bidrag av staten.

Bilaga 1. Strategi för jämställdhet

Tillsammans för ett starkt och klokt jämställdhetsarbete i SRF

Syftet med ett jämställdhetsarbete inom SRF är att; öka mångfalden, skapa bättre samarbete, samt skapa en inkluderande och rättvis gemenskap för alla medlemmar.

I jämställdhetsstrategin listas de övergripande punkterna, samt punkter under rubrikerna; utbildning och intressepolitiskt påverkansarbete. Strategin ska ligga som grund i organisationens arbete för ett jämställt SRF. Denna strategi ska brytas ner till mål i respektive organisationsled så att jämställdhetsarbetet garanteras.

Övergripande punkter att arbeta med i vårt jämställdhetsarbete

Frågan om jämställdhet ska fortsätta vara i fokus på alla plan; Riksförbundet, distrikten, lokalföreningar och branschföreningar.

All verksamhet ska erbjudas för kvinnor, män, flickor och pojkar. Men det ska även arrangeras könsspecifika aktiviteter.

Alla styrelser i organisationen ska ständigt ha frågan om jämställdhet med i sitt arbete, så att den viktiga frågan inte faller bort.

Kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medlemmar och att forma villkoren för beslutsfattandet inom SRF.

Det är viktigt att även i fortsättningen tänka på att arbeta för en jämn könsfördelning i våra beslutande organ.

Det är viktigt att valberedningarna i sina arbeten jobbar aktivt för att få jämställda styrelser.

Vi ska sträva efter att ha mötesformer där alla känner sig delaktiga och inkluderade.

I allt SRF:s informationsmaterial är det viktigt att det finns en jämställdhetstanke på hur kvinnor, män, flickor och pojkar är representerade.

I våra internationella samarbeten är det viktigt att uppnå en bra jämställdhet genom delaktighet av kvinnor, män, flickor och pojkar.

Vi i SRF måste jobba aktivt med att medvetandegöra och förebygga sexuella trakasserier mot personer med synnedsättning.

Jämställdhetsfrågan ska ingå i funktionärsutbildningen för nya funktionärer, samt ges som vidareutbildning till redan befintliga funktionärer.

Utbildning

Vi kan uppnå jämställdhet genom utbildning i olika former inom och utanför SRF.

Vi ska finna former för att öka kvinnors/flickor deltagande och engagemang i SRF.

Vi ska finna former för att männen/killarna i SRF hittar en bra gemenskap.

Intressepolitiskt påverkansarbete

I vår organisation har vi gjort oss kända som skickliga intressepolitiker. Vi som själva lever med synnedsättning har kunskap för att arbeta mot diskriminering av oss som är synskadade. Kunskapen som vi har ska vi utveckla och även använda i vårt arbete för jämställdhet och mot diskriminering på grund av kön.

En viktig uppgift i vårt påverkansarbete är att uppmärksamma skillnaderna mellan könen när det handlar om behov och levnadsförhållanden.

Vi i SRF har uppmärksammat att det förekommer skillnader mellan könen inom dessa områden:

- Hälsa
- Arbetsliv
- Utbildning
- Ekonomi
- Informationsteknik
- Stöd och service

Det är viktigt att särskilt fokus riktas mot att förbättra habilitering och rehabilitering för båda könen, för att stärka individens identitet och självständighet.

Det är viktigt att inhämta könsindelad statistik när vi begär in siffror från kommuner/regioner/myndigheter med flera.

Uppföljning av denna strategi

Att en jämställdhetsrapport årligen läggs fram till organisationsrådet.

Att en rundringning med enkätfrågor om jämställdhetsarbetet görs till distrikt och branschföreningar i organisationen inför kongresser.

Att strategin uppdateras när behov föreligger.

Bilaga 2. Rapport om likabehandling

I denna rapport hanteras enbart delen om likabehandling. Vi har valt att "lyfta ur" delen om jämställdhet och föreslår att kongressen behandlar jämställhetsfrågan i särskild ordning.

Likabehandling är en stor mångbottnad fråga som är central och viktig för organisationens utveckling. Det har under kongressperioden inte funnits utrymme att vid sidan av förbundets andra utmaningar, ge detta komplexa område det fokus och de resurser som krävs för att göra ett bra arbete. Förra kongressens behandling av dåvarande förslag till plan och debatten därom gjorde det tydligt att frågan behöver förankras och diskuteras både djupare och bredare i organisationen för att kunna leda framåt. Förbundsstyrelsen har valt att lyfta ur och behandla jämställhetsfrågan i särskild ordning. Vi menar att arbetet på så sätt blir mer fokuserat och avgränsat, vilket i sin tur hjälper båda dessa områden framåt.

Likabehandling handlar om att behandla alla människor på ett jämlikt och respektfullt sätt, oavsett ålder, funktionsnedsättning eller andra egenskaper.

Alla medlemmar och anställda ska känna sig välkomna och respekterade. Vi ska skapa en miljö där olikheter uppmärksammas och uppskattas.

I SRF:s portalparagraf i stadgarna kan vi läsa:
"Synskadades Riksförbund, SRF, är en organisation som präglas av öppenhet och demokrati, där alla medlemmar kan göra sin röst hörd och allas synpunkter är välkomna."

Likabehandlingsarbetet kommer att vara utmanande eftersom det på djupet berör vår föreningskultur. Det kommer att krävas många diskussioner och kompromisser för att vi ska komma i hamn. Den plan som tas fram behöver belysa alla olika perspektiv och deras betydelse för vårt arbete inom Synskadades Riksförbund; etnicitet, flerfunktionsnedsättning, trosuppfattning och HBTQI (homo- och bisexuella, transpersoner, personer med queera uttryck och identiteter och intersexpersoner).

Ett väl förankrat likabehandlingsarbete i vår organisation ska resultera i en ökad mångfald, bättre samarbete och skapande av en inkluderande gemenskap för alla medlemmar och anställda.